

تغییرات در آموزش دانشگاهی؛ از سنتی تا پست‌مدرن

در دنیای امروز، مفاهیمی چون پست‌مدرنیسم بر جنبه‌های مختلف زندگی انسان تأثیر گذاشته‌اند؛ اما آیا این تفکر توانسته است در نظام آموزشی، به‌ویژه در دانشگاه‌های ایران، تحولی ایجاد کند؟ پژوهشی جدید به بررسی این موضوع پرداخته است.

در دنیای امروز، مفاهیمی چون پست‌مدرنیسم بر جنبه‌های مختلف زندگی انسان تأثیر گذاشته‌اند؛ اما آیا این تفکر توانسته است در نظام آموزشی، به‌ویژه در دانشگاه‌های ایران، تحولی ایجاد کند؟ پژوهشی جدید به بررسی این موضوع پرداخته است.

به گزارش ایسنا، پست‌مدرنیسم جریانی فکری است که از دهه ۱۹۶۰ شکل گرفت و به تدریج به حوزه‌های مختلف، از جمله آموزش و برنامه‌ریزی درسی، نفوذ کرد. برخلاف مدرنیسم که بر اصول مشخص و قطعی تأکید دارد، پست‌مدرنیسم نگاه متفاوتی به مسائل دارد و بر تنوع، تغییرپذیری و نسبی بودن تأکید می‌کند. این نگاه به‌ویژه در برنامه‌های درسی دانشگاهی، چارچوب‌های سنتی را به چالش کشیده و بر اهمیت سازگاری برنامه‌ها با شرایط متغیر اجتماعی و فردی تأکید دارد. با وجود این، همواره پرسش‌هایی درباره مزایا و معایب این نگاه در نظام‌های آموزشی مطرح بوده است. ضرورت تحقیق در این زمینه از آنجا ناشی می‌شود که آموزش عالی در بسیاری از کشورها، به‌ویژه ایران، نقش کلیدی در تربیت نیروی انسانی و توسعه اجتماعی ایفا می‌کند.

برنامه‌های درسی در نظام آموزش عالی ایران به عنوان محور تحول و رشد جامعه شناخته می‌شوند. در عین حال، این برنامه‌ها نیازمند سازگاری با تغییرات اجتماعی و فرهنگی هستند. پست‌مدرنیسم، با دیدگاه متفاوت خود به مسائل آموزشی، فرصت‌ها و چالش‌های جدیدی را پیش روی دانشگاه‌ها قرار داده است. در پژوهشی جدید تلاش شده است تا میزان نفوذ و تأثیر این تفکر بر برنامه‌های درسی آموزش عالی ایران مورد بررسی قرار گیرد و به سؤال‌هایی درباره مزایا و معایب آن پاسخ داده شود.

در این مطالعه که توسط کریمه آرمی بستان آباد و یکی از همکارانش از دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه تهران انجام شده است، عناصر برنامه‌ریزی درسی نوین را که از مفاهیم پست‌مدرنیسم الهام گرفته‌اند، در نظام آموزش عالی ایران بررسی شده‌اند. این امر با تمرکز بر اعضای هیأت علمی دانشگاه تبریز انجام شده است.

برای انجام این پژوهش، محققان از روش‌های کیفی بهره‌گرفته‌اند و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، ابزار اصلی آن‌ها برای جمع‌آوری داده‌ها بوده است. نمونه‌های این پژوهش به صورت هدفمند از میان اعضای هیأت علمی انتخاب شدند.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهند که عناصر پست‌مدرنیسم در برنامه‌های درسی آموزش عالی ایران تا حدودی نفوذ کرده‌اند. برای مثال، محتوای درسی در حال حرکت به سمت انعطاف‌پذیری بیشتر است و روش‌های تدریس مشارکتی و پروژه محور نیز رایج شده‌اند. با این حال، اهداف برنامه‌های درسی همچنان ثابت و سنتی باقی مانده‌اند. این امر نشان می‌دهد که تغییرات عمده‌ای در سه عنصر محتوا، روش‌های تدریس و ارزیابی رخ داده است؛ اما عنصر اهداف همچنان پایبند به رویکردهای سنتی است.

مزایای این نفوذ شامل اشاعه فرهنگ‌ها، تأکید بر تنوع و توجه به نگاه انتقادی است. این تغییرات می‌توانند به آموزش دانشجویانی کمک کنند که به جای پذیرش صرف مطالب، پرسشگر و تحلیل‌گر باشند. از سوی دیگر، معایبی همچون شکاکیت نسبت به برخی ارزش‌های اخلاقی و پوچ‌گرایی از نتایج این تغییرات هستند.

از اهمیت یافته‌های این تحقیق که نتایج آن را دو فصلنامه «مطالعات برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی» وابسته به انجمن مطالعات برنامه‌ریزی درسی ایران منتشر کرده، می‌توان به امکان بازطراحی برنامه‌های درسی دانشگاهی اشاره کرد. برنامه‌هایی که بتوانند هم‌زمان با حفظ ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی، از مزایای انعطاف‌پذیری و تنوع بهره‌مند شوند. این پژوهش همچنین نشان می‌دهد که برای استفاده بهینه از رویکردهای پست‌مدرنیسم، نیاز به آموزش و توانمندسازی اساتید دانشگاه وجود دارد.

با توجه به نتایج این تحقیق، طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر اصول پست‌مدرنیسم، با در نظر گرفتن شرایط فرهنگی و بومی، می‌تواند گامی مؤثر در راستای تحول نظام آموزشی ایران باشد. این امر نیازمند بازنگری در ساختارهای سنتی و حرکت به سمت رویکردهای مشارکتی و انعطاف‌پذیر است.